

Формування уваги у майбутніх авіаційних фахівців засобами спортивних ігор

Лопатюк О.

Льотна академія Національного авіаційного університету

Анотація. Стаття присвячена формуванню професійно важливих якостей у здобувачів льотних закладів вищої освіти. У статті розкривається загальне поняття про увагу, її значення в професійній діяльності авіаційних фахівців, наведені засоби та методи удосконалення уваги за допомогою спортивних ігор, підібрані спеціальні вправи для тренування уваги. **Мета статті** – довести ефективність спортивних ігор у формуванні обсягу уваги у майбутніх фахівців авіаційної галузі. **Матеріал і методи.** У процесі дослідження були використані методи теоретичного аналізу науково-методичної літератури з проблеми формування обсягу уваги у майбутніх фахівців, педагогічне тестування, педагогічний експеримент, статистичний аналіз отриманих даних з метою їх впровадження в освітній процес льотних закладів вищої освіти. **Результати дослідження.** У статті було проаналізовано та визначено поняття «увага», розкрито її види та властивості. Обґрунтовано значення уваги для авіаційних спеціальностей. Показано методи активізації уваги з метою її удосконалення на заняттях з фізичної підготовки. Проведено експеримент, в результаті якого отримали дані, що засвідчують важливість спортивних ігор у формуванні обсягу уваги майбутніх авіаційних фахівців. **Висновки.** В результаті проведеного дослідження було виявлено, що в експериментальній групі, яка працювала по спеціальній методиці розвитку уваги, із використанням спортивних ігор та вправ із м'ячем, наприкінці експерименту відбулися значущі зміни показників, і спостерігалися статистично достовірні відмінності із показниками контрольної групи. В подальшому маємо намір збільшити кількість вибірки для перевірки прогностичності даної методики, порівнюючи результати з даними оцінки обсягу уваги при професійному відборі, а також навчання на тренажерах.

Ключові слова: обсяг уваги; професійна діяльність; авіаційна галузь; фізичні вправи; професійно важливі якості.

Вступ. Сучасні вимоги до професійної діяльності авіаційного фахівця в навчальному процесі вимагає пошуку нових шляхів, форм, методів і способів у підготовці курсантів. Недостатньо розвинені психофізіологічні якості – головна перешкода на шляху успішного освоєння курсантами програми навчання льотним спеціальностям.

Численні експериментальні наукові дослідження довели високу ефективність засобів фізичної підготовки в справі формування у курсантів академії таких професійно важливих якостей, як емоційна стійкість, оперативна пам'ять, розподіл і переключення уваги, вміння працювати в високому вимушеному темпі і виконувати додаткову роботу на фоні основної діяльності, стійкість до заколисування,

психологічної та фізичної перенапруги тощо (Макаров, Евдокимов, & Щербина, 2000).

Однією із важливих якостей для авіаційних спеціалістів є увага. Увага – це особлива властивість людської психіки. Вона не існує самостійно – поза мислення, сприйняття, роботи пам'яті, руху. Не можна бути просто уважним – можна бути уважним, тільки здійснюючи будь-яку роботу. Тому увагою називають виборчу спрямованість свідомості на виконання певної роботи. Форми прояву уваги різноманітні. Вона може бути спрямована на роботу органів чуття (зорова, слухова увага), на процеси запам'ятовування, мислення, на рухову активність.

На відміну від пізнавальних процесів (сприйняття, пам'яті, мислення) увага свого власного змісту не має. Вона виявляється всередині цих процесів,

представляючи собою організацію психічної діяльності.

За своїм походженням і способом здійснення звичайно виділяють два основних види уваги: мимовільна і довільна. Навчальна діяльність висуває високі вимоги до рівня розвитку довільної уваги. Розвитку і зміцненню довільної уваги сприяють:

- усвідомлення людиною значення завдання: чим важливіше завдання, чим сильніше бажання виконати його, тим у більшій мірі залучається увага;
- інтерес до кінцевого результату діяльності змушує нагадувати самому собі, що треба бути уважним;
- постановка питань в ході виконання діяльності, відповіді на які вимагають уваги;
- словесний звіт, що вже зроблено і що ще потрібно зробити;
- певна організація діяльності.

Увага означає зв'язок свідомості з певним об'єктом, його зосередженість на ньому. Особливості цієї зосередженості визначають властивості уваги. До них відносяться: стійкість, концентрація, розподіл, переключення і обсяг.

Ми зупинимося на обсязі уваги. Відомо, що людина не може одночасно думати про різні речі і виконувати різноманітні роботи. Це обмеження змушує дробити інформацію, що надходить ззовні, на частини, щоб не перевищувати можливості обробної системи. Таким же чином людина володіє вельми обмеженими можливостями одночасно сприймати декілька незалежних один від одного об'єктів – це і є обсяг уваги.

Знання властивостей уваги має велике значення для професійного відбору, особливо для тих професій, які ставлять високі вимоги саме до цих властивостей.

Від ступеня її розвитку та вдосконалення властивостей уваги залежить успіх в оволодінні професією авіатора, а також безпека польотів.

Професія авіатора відноситься до одного з найскладніших видів людської діяльності. Тут потрібний не тільки відмінний фізичний розвиток, а й певні

психофізіологічні якості. Розглянемо значення уваги для авіаційних спеціальностей.

Пілот повинен мати здатність сприймати великий потік інформації, осмислювати її, швидко приймати і виконувати єдине правильне рішення. На нього покладається величезна моральна відповідальність за безпеку людей на борту літака і за збереження складної матеріальної частини. Тому до сприйняття і пам'яті, мислення та уваги, до емоційних і вольових якостей авіатора пред'являються підвищені вимоги (Лещенко, Плачинда, & Редозубов, 2013).

У кабіні сучасного літака – близько сотні різних приладів, не один десяток ручок управління, важелів, тумблерів і перемикачів, а також велике число сигнальних ламп і їх набори – табло. І все це для того, щоб екіпажі літаків мали все необхідне для вирішення ускладнених польотних задач.

Земними помічниками пілотів стали авіадиспетчери. В наші дні екіпаж літака, як би добре він не був підготовлений, уже не в змозі без «підказки» з землі безпечно літати і сідати. Диспетчер повинен оперативно, швидко аналізувати повітряну обстановку, приймати єдине і своєчасне рішення і давати потрібні команди на борт літака. Він у будь-який час повинен знати, де знаходиться контрольований ним літак, своєчасно підказати пілотові, як йому діяти, щоб повернутися на заданий курс, як витримати задану висоту польоту, який маневр зробити перед посадкою в аеропорту. Диспетчер також зобов'язаний позачергово посадити літак, у якого з якоїсь причини паливо виявилось на нулю, або стан здоров'я пасажира вимагає екстреного зниження і посадки, або відбулися які-небудь технічні неполадки.

Тому диспетчер системи управління повітряним рухом повинен мати великий обсяг уваги і оперативної пам'яті, добре розвинене просторове подання, високий рівень стратегічного мислення, уміти прогнозувати, швидко вирішувати конфліктні ситуації і приймати правильні рішення на основі неповної, а часом і спотвореної різними перешкодами

інформації. Навчання авіаційному мистецтву вимагає від курсанта великої витримки і уваги (Денисов, 1986).

Є багато засобів для формування уваги у курсантів, але найбільш ефективний – спеціальна фізична підготовка

При формуванні уваги необхідно підбирати такі вправи, які висували б високі навантаження одночасно на різні системи аналізаторів. Загальною методичною і педагогічною умовою при цьому є поступове ускладнення фізичних вправ, їх новизна, відсутність шаблонності, несподівані ситуації, сигнали.

Прикладами зорових сигналів можуть бути:

– табличні зображення, наприклад, цифр 9 і 6. Сигнал 66 – оббігання в ліву сторону, 99 – в праву, або дві однакові цифри – в ліву, дві різні – в праву, або пред'явлення цифр 6.9., значення яких визначається відповідно до розташування точки (а разом з тим і змінюється значення сигналу), наприклад, 66. і 96.;

– пред'явлення 5-8 прапорців на підставці з умовою: парна кількість – оббігання в праву сторону, непарна – в ліву;

– пред'явлення табличок з чорними і білими смугами, наприклад, за умови, якщо більше білих смуг – у праву сторону, якщо рівна кількість смуг – рух прямо, якщо більше чорних – у ліву сторону (Марищук, & Пархоменко, 1973).

Під час звичайних занять з фізичної підготовки ускладнення різних завдань на обсяг уваги при виконанні різних фізичних вправ може проводитися шляхом поступового додавання нових дій.

Методичний принцип поступового ускладнення спеціальних вправ на увагу за рахунок зміни і збільшення числа виконуваних дій відкриває великі можливості в розробці численних варіантів спеціальних вправ для вдосконалення уваги.

Під час занять з фізичної підготовки можуть застосовуватися найрізноманітніші вправи, рухливі та спортивні ігри для виховання уваги.

Кожна спортивна гра має свої характерні особливості, але одночасно багато спортивних ігор мають і подібні ознаки, які дозволяють розділити ці ігри на певні групи: командні і некомандні, з безпосередньою опірністю з суперником і без опірності, з додатковим інвентарем і без нього. Загальна характеристика ігрових дій є основою при визначенні впливу ігрових видів спорту на організм тих, хто займається, отож і на визначення значення їх в системі фізичного виховання для формування професійно важливих якостей.

В ігрових видах спорту застосовуються різноманітні рухи і дії: ходьба, біг, стрибки, різноманітні метання і удари по м'ячу. Гравці стараються доцільно застосовувати ігрові прийоми спільно зі своїми партнерами, добитися переваги над суперником, який створює активну протидію. Протидії суперника приводять до постійних змін умов при здійсненні задуманих дій окремого гравця і команди в цілому, швидкій зміні ігрових ситуацій. Перед гравцями виникають самі різноманітні завдання, які вимагають своєчасного, миттєвого вирішення. Для цього необхідно за короткий проміжок часу побачити обставини, які склалися (розміщення партнерів і суперника, положення м'яча тощо), оцінити її, вибрати найбільш правильні дії і застосувати їх. Для цього потрібно мати високу концентрацію та об'єм уваги.

Все це можливо здійснювати, якщо у гравців є певні знання, навички, вміння, рухові і вольові якості. Рухові навички у тих, хто займається ігровими видами спорту відрізняються значною рухливістю, динамічністю. Гравці повинні вміти виконувати точні передачі, удари у ворота, кидки у кошик, удари по м'ячу через сітку різними способами і в найрізноманітніших умовах.

Важлива особливість ігрових видів спорту складність колективних тактичних дій. Адже більшість ігрових видів спорту командні, і успіх в змаганнях в значній мірі залежить від злагоджених дій усіх учасників команди. Труднощі добре злагоджених тактичних дій в тому, що в

іграх немає завчасно визначеної послідовності виконання ігрових прийомів і постійного ритму.

В кожній ігровій ситуації дій окремих гравців команди бувають різні, але вони мають бути обумовлені і спрямовані на вирішення загальної задачі. Від гравців вимагається максимум ініціативи, творчості і сміливості, для того, щоб узгоджувати свої дії з партнерами і досягнути успіху. Гравці змушені не лише визначити, який технічний прийом і тактичні дії необхідно використати в даний момент, але й пам'ятати про правила гри (Демчишин, 1992).

Таким чином, ігрові види спорту, сприяють формуванню обсягу уваги курсантів. Заняття ігровими видами спорту позитивно впливають на розвиток зорового, вестибулярного, прокріоцептивного і інших аналізаторів. У тих, хто займається ігровими видами спорту спостерігається збільшення поля зору, розвивається глибина зору, що не лише важливо для ігрової діяльності, але дуже необхідно в трудових і екстремальних умовах професійної діяльності авіаційних фахівців.

Ті, хто займається ігровими видами спорту не можуть однак вирішувати весь комплекс задач різнобічного фізичного розвитку. Звідси необхідність доцільного поєднання на тренувальних заняттях з ігор засобів із інших видів спорту та різноманітних вправ. При проходженні звичайного програмного матеріалу питома вага таких вправ повинна складати 15-20% від загального числа. Під час проведення курсу спеціального додаткового тренування, цілеспрямованого на коригування та вдосконалення уваги, в програмний матеріал входить 50% таких вправ і більше.

Мета дослідження. Мета дослідження полягала в доведенні ефективності спортивних ігор для формування обсягу уваги у майбутніх фахівців авіаційної галузі.

Матеріал та методи дослідження. Для досягнення поставленої мети було використано комплекс методів дослідження. Використовували

загальнонаукові методи: аналіз, синтез, систематизацію, узагальнення для опрацювання джерел інформації, зокрема, документальної та літературної. Також було використано метод педагогічного тестування і педагогічний експеримент.

Розроблено тест, в якому 10 курсантів шикуються на одній лінії з інтервалом «руки зігнуті перед грудьми», а випробуваний розташовується по центру групи, на відстані 6-и метрів від неї так, щоб він бачив усіх у секторі під прямим кутом. Пропонується знайти 2-і однакові позиції серед 10-и різних. Розробляється 6 варіантів завдань: 3 з них з різними положеннями рук, 3 – з різними положеннями рук і ніг. Наприклад, 10 курсантів приймають різні позиції і тільки 3-й і 8-й курсант – руки на пояс. У цьому варіанті відповідь «3 і 8» буде вірною.

Складається список з шести завдань для десяти курсантів і наноситься на аркуш А-4. Викладач подає команди з-за спини випробуваного, вказує пальцями або дощечкою варіант, який буде запропонований. Десять курсантів готуються до прийняття позицій, читаючи на аркуші свій варіант, потім кладуть завдання перед собою на підлогу номерами до випробуваного.

По сигналу «положення прийняти» 10 курсантів приймають заздалегідь обумовлені позиції і викладач включає секундомір. Випробуваний знаходить однакові позиції та називає їх по номерам.

За кожну хибну відповідь нараховується штраф +5 секунд. У експериментатора є ключ для всіх 6-ти завдань. Після закінчення вправи час підсумовується.

Параметри оцінювання – 5-ти бальна шкала, де:

- «Відмінно» – 84,1 с і менше;
- «Добре» – від 84,2 с до 94 с;
- «Задовільно» – від 94,1 с до 103,0 с.

Велику увагу необхідно приділяти технології проведення тесту, виключати можливі підказки, міняти порядок побудови курсантів і вибудовувати номери у будь якому порядку, проводити обстеження випробовуваних із

запрошенням в зал по одній людині, тощо (Пархоменко, & Лопатюк, 2009).

Даний тест рекомендується для оцінки обсягу уваги не тільки курсантів-льотчиків і диспетчерів, а також інших авіафахівців, причому, як юнаків, так і дівчат.

У тестуванні взяли участь 60 учасників, вік яких знаходився в межах 18-19 років. Поміж методів математичної статистики були обрані й використані такі, що належали до одномірних статистик.

З метою визначення прогностичної цінності тесту ми провели експеримент, який тривав один навчальний рік. Було обстежено дві групи курсантів II курсу по 30 учасників в кожній групі. Одна група – контрольна група (КГ) «А» (пілоти), які займалася за загальноприйнятою програмою, а друга – експериментальна група (ЕГ) «Б» (диспетчерам), яким пропонувалися спеціальні вправи для розвитку обсягу уваги. Це були рухливі ігри: «П'ятнашки» з двома, трьома ведучими і з двома м'ячами; «Мисливці і качки» тощо (Сокирко, Чечель, & Дядечко, 2007); передачі гандбольного м'яча: по квадрату зі зміною місць, зустрічні передачі двох м'ячів, з підрахунком кількості передач у кожній команді тощо; ведення м'яча: ведення двох м'ячів; одночасне ведення м'ячів з підрахунком кількості ударів об підлогу у суперника тощо; спортивні ігри (баскетбол, гандбол) із ускладненими правилами. Правила ускладнювали додатковим за рахунок гри

одночасно двома м'ячами; переодяганням частина гравців команди у форму суперника; суддівство гри зоровими, слуховими і помилковими командами.

Курсанти виконували ці та інші вправи для формування обсягу уваги на кожному занятті, 2 рази на тиждень.

При вирішенні завдань по формуванню та вдосконаленню уваги, побудова заняття не відрізнялася від звичай прийнятої схеми заняття. Однак, у зв'язку з тим, що спрямованість тренування носила спеціальний характер, усі частини заняття підпорядковувалися рішенням основного завдання – вдосконаленню уваги.

При проведенні курсу спеціального тренування для виховання і вдосконалення уваги, вправи, спрямовані на активізацію властивостей уваги, складали 40-50% програмного матеріалу. Відзначимо, що високий відсоток таких вправ не знижував можливості виконання всіх тих інших завдань фізичної підготовки, які можуть бути вирішені з їх допомогою, оскільки всі ці вправи пов'язані з фізіологічними та психологічними особливостями курсантів і сприяли розвитку різних фізичних, психофізіологічних та психологічних якостей.

Результати дослідження та їх обговорення. Отримані кількісні результати сформованості обсягу уваги дозволили визначити динаміку в експериментальній та контрольній групах, що відображено в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка сформованості обсягу уваги майбутніх авіаційних фахівців в експериментальній та контрольній групах

Шкала оцінювання	до експерименту				після експерименту			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	абсолютні показники	%	абсолютні показники	%	абсолютні показники	%	абсолютні показники	%
«відмінно»	6	20	5	17	11	37	6	20
«добре»	18	60	17	57	19	63	19	63
«задовільно»	6	20	8	26	–	–	5	17

За результатами статистичного аналізу зміни показників сформованості обсягу уваги з'ясовано, що в експериментальній групі є відсутність курсантів з оцінкою «задовільно» та

зростання кількості курсантів, які отримали оцінку «відмінно» (рис. 1).

На початку експерименту середній показник контрольної групи «А» був $90,3 \pm 3,1$ с, що відповідає оцінці «добре», а

в кінці експерименту цей показник же оцінці. дорівнював $87,7 \pm 2,5$ с, що відповідає такий

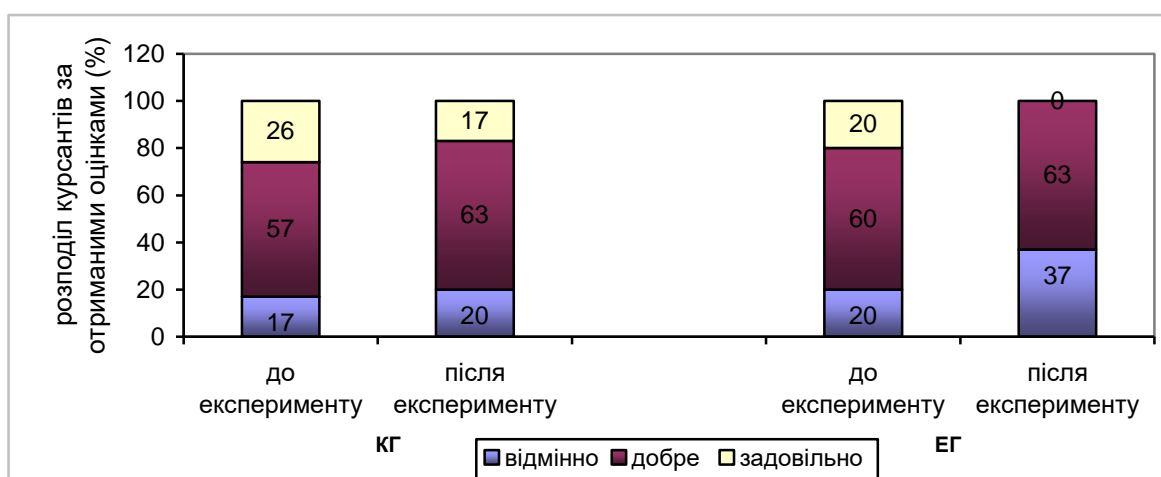

Рис. 1. Розподіл курсантів КГ і ЕГ за отриманими оцінками до і після експерименту (відсотки)

Обсяг уваги курсантів контрольної групи покращився на 2,6 с (табл. 2). Експериментальна ж група «Б», яка працювала за експериментальною методикою, на початку експерименту показувала результат $84,3 \pm 2,9$ с, що

відповідає оцінці «добре». Після закінчення педагогічного експерименту обсяг уваги курсантів експериментальної групи покращився на 3,6 с і становив $80,7 \pm 1,6$ с, що відповідає оцінці «відмінно».

Таблиця 2

Показники обсягу уваги курсантів контрольної і експериментальної груп до і після педагогічного експерименту (с)

групи	До експерименту	Після експерименту
	Показники $\bar{X} \pm m$	
КГ (n=30)	$90,3 \pm 3,1$	$87,7 \pm 2,5$
ЕГ (n=30)	$84,3 \pm 2,9$	$80,7 \pm 1,6$
t	1,41	2,11
p	>0,05	<0,05

Порівнюючи показники курсантів двох груп до і після педагогічного експерименту, можемо відзначити, що на початку дослідження статистично достовірної різниці між показниками обсягу уваги контрольної і експериментальної груп встановлено не було ($t=1,41$, $p>0,05$), а після експерименту спостерігаються достовірно кращі показники у курсантів експериментальної групи ($t=2,11$, $p<0,05$).

Це дає підставу для підтвердження ефективності запропонованої методики формування обсягу уваги із використанням спортивних ігор.

Для груп курсантів з виявленими

недоліками уваги був рекомендований курс спеціально спрямованого фізичного тренування, в процесі якого вправи і різні методичні засоби активізації уваги концентровано будуть застосовуватися за кількома розділами програми фізичної підготовки протягом 2-3 місяців, насичуючи все заняття.

Експеримент засвідчив, що кількість курсантів, які склали тест на «відмінно» в експериментальній групі зросла на 17 %, тоді як у контрольній на 3 %; кількість курсантів, які склали тест на «добре» в експериментальній групі зросла на 3 %, тоді як у контрольній на 6 %; кількість курсантів, які склали тест на «задовільно»

в експериментальній групі зменшилася на 20 %, а у контрольній на 9 %.

Цей експеримент вказує на важливість спортивних ігор для майбутніх авіаційних фахівців, на необхідність використання спортивних ігор і вправ із м'ячем під час навчального процесу, а також на необхідність введення оцінки за спортивні ігри, як складової для інтегральної оцінки заліку за семестр.

Висновки. Встановлено відсутність достовірної різниці між показниками обсягу уваги контрольної і експериментальної груп на початку дослідження ($t=1,41$, $p>0,05$) та достовірно кращі показники у курсантів

експериментальної групи після експерименту ($t=2,11$, $p<0,05$).

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. В подальшому ми маємо намір збільшити кількість вибірки для перевірки прогностичності даної методики, порівнюючи результати з даними оцінки обсягу уваги при професійному відборі, а також навчанні на тренажерах.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, громадської або комерційної організації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Денисов, В. Г. (1986). *Профессия авиаторов*. Київ.
- Демчишин, А.П. (1992). *Рухливі і спортивні ігри в школі*. Київ : Освіта.
- Лещенко, Г.А., Плачинда, Т.С., & Редозубов, О.А. (2013). *Основи фізичної та психофізіологічної підготовки майбутніх пілотів*: навч.-метод. посібник. Кіровоград : Вид-во КЛА НАУ.
- Макаров, Р.Н., Евдокимов, В.И., & Щербина, Ю.В. (2000). *Психодиагностика и корреляция профессионального здоровья операторов особо сложных систем управления*: учебное пособие. М. : МАКЧАК.
- Марищук, В.Л., & Пархоменко, П.П. (1973). *Специальная физическая тренировка летного состава с целью совершенствования внимания*: пособие. Ейск : ВВАУЛ.
- Пархоменко, П.П., & Лопатюк, Е.В. (2009). Формирование объема внимания и тест для его оценки. *Сучасні інформаційні технології в управлінні та професійній підготовці операторів складних систем*: матеріали Міжн. наук.-практ.конф. Кіровоград, 47-48.
- Сокирко, О.С., Чечель, М.М., & Дядечко, І.Є. (2007). *Методика проведення рухливих ігор: навчально-методичний посібник для студентів факультетів фізичного виховання та інститутів фізичної культури*. Запоріжжя : ЗНУ.

Стаття надійшла до редакції: 27.04.2021

Опубліковано: 01.06.2021

Аннотація. *Лопатюк Елена Формирование внимания у будущих авиационных специалистов средствами спортивных игр. Статья посвящена формированию профессионально важных качеств у соискателей летных высших учебных заведений. В статье раскрывается общее понятие о внимании, его значение в профессиональной деятельности авиационных специалистов, приведены средства и методы совершенствования внимания с помощью спортивных игр, подобраны специальные упражнения для тренировки внимания. Цель статьи - доказать эффективность спортивных игр в формировании объема внимания в будущих специалистов авиационной отрасли. Материал и методы. В процессе исследования были использованы методы теоретического анализа научно-методической литературы по проблеме формирования объема внимания у будущих специалистов, педагогический эксперимент, статистический анализ полученных данных с целью их внедрения в образовательный процесс летных высших учебных заведений. Результаты исследования. В статье были проанализировано и определено понятие «внимание», раскрыто его виды и свойства. Обосновано значение внимания для авиационных специальностей. Показано методы активизации внимания с целью их усовершенствования на занятиях по физической подготовке. Проведен*

эксперимент, в результате которого получили данные, подтверждающие важность спортивных игр в формировании объема внимания будущих авиационных специалистов. **Выводы.** В результате проведенного исследования было выявлено, что в экспериментальной группе, которая работала по специальной методике развития внимания, с использованием спортивных игр и упражнений с мячом, в конце эксперимента произошли значительные изменения показателей, и наблюдались статистически достоверные различия с показателями контрольной группы. В дальнейшем намерены увеличить количество выборки для проверки прогнозируемости данной методики, сравнивая результаты с данными оценки объема внимания при профессиональном отборе, а также обучении на тренажерах.

Ключевые слова: объем внимания; профессиональная деятельность; авиационная отрасль; физические упражнения; профессионально важные качества.

Abstract. Lopatiuk Olena. Forming of attention in future aviation specialists by means of sports games. The paper focuses on forming professionally important qualities in students of flight higher education institutions. The paper covers the general concept of attention, its importance in professional activities of aviation specialists, and presents means and methods of improving attention through sports games along with specially selected exercises for attention training. **The purpose of the paper** is to prove the efficiency of sports games in the forming of attention span in future specialists of the aviation industry. **Material and methods.** Methods of theoretical analysis of scientific-methodical literature about the problem of forming attention span in future specialists, pedagogical experiment, statistical analysis of the received information with the purpose of its implementation in the educational process of flight higher education institutions were used in the study process. **The results of the study.** The paper analyzes and defines the concept of attention, covers its types and properties. The importance of attention for aviation specialties is substantiated. Methods of activating attention for the purpose of its improvement at physical training classes are shown. An experiment was conducted, that resulted in information showing the importance of sports games in forming the attention of future aviation specialists. **Conclusions.** As a result of the research, it was revealed that significant changes in indicators occurred at the end of the experiment in the experimental group, and statistically significant differences were observed with the indicators of the control group, which worked on a special method of attention development, using sports games and ball exercises. In the future, we intend to increase the number of samples to test the predictability of this technique, comparing the results with the data of the assessment of the amount of attention in professional selection, as well as training on simulators.

Keywords: attention span; professional activity; aviation industry; physical exercises; professionally important qualities.

References:

- Denisov, V.G. (1986). *Professiya aviatorov* [The profession of aviators]. Kiyiv. [in Ukraine].
- Demchyshyn, A.P. (1992). *Rukhlyvi i sportyvni ihry v shkoli* [Moving and sports games at school]. Kyiv: Osvita. [in Ukraine].
- Leshchenko, H.A., Plachynda, T.S., & Redozubov, O.A. (2013). *Osnovy fizychnoi ta psykhofiziologichnoi pidhotovky maibutnikh pilotiv* [Fundamentals of physical and psychophysiological training of future pilots]: navch.-metod. posibnyk. Kirovohrad: Vyd-vo KLA NAU. [in Ukraine].
- Makarov, R.N., Evdokymov, V.Y., & Shcherbyna, Yu.V. (2000). *Psykhodyahnostyka y korrelyatsiya professyonalnoho zdorovia operatorov osobo slozhnykh system upravleniya* [Psychodiagnostics and correlation of professional health of operators of especially complex control systems]: uchebnoe posobyie. M.: MAKChAK. [in Russia].
- Marischuk, V.L., Parhomenko, P.P. (1973). *Spetsialnaya fizicheskaya trenirovka letnogo sostava s tselyu sovershenstvovaniya vnimaniya* [Special physical training of flight crew with the purpose of improving attention]: posobie. Eysk : VVAYL. [in Russia].
- Parhomenko, P.P., Lopatyuk, E.V. (2009). Formirovanie ob'Yoma vnimaniya i test dlya ego otsenki [Forming of attention span and test for its assessment]. *Modern informational technologies*

in controlling and professional training of operators of complex systems [Modern information technologies in the management and training of operators of complex systems]: materialy Mizhn. nauk.-prakt. konf. Kirovohrad. 47-50. [in Ukraine].

Sokyрко, O.S., Chechel, M.M., & Diadechko, I.Ie. (2007). *Metodyka provedennia rukhlyvykh ihor* [Methods of conducting mobile games]: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia studentiv fakultetiv fizychnoho vykhovannia ta instytutiv fizychnoi kultury. Zaporizhzhia : ZNU. [in Ukraine].

Відомості про авторів / Information about the Authors

Лопатюк Олена Володимирівна: *кандидат педагогічних наук, Льотна академія Національного авіаційного університету, вул. Добровольського, 1, м. Кропивницький, Україна.*

Лопатюк Елена Владимировна: *кандидат педагогических наук, Летная академия Национального авиационного университета, ул. Добровольского, 1, г. Кропивницкий, Украина.*

Lopatiuk Olena Volodymyrivna : *Candidate of Pedagogical Sciences, Flight Academy of the National Aviation University, Dobrovolskoho St, 1, Kropyvnytskyi, Ukraine.*

orcid.org/: 0000-0003-2086-6250,

E-mail: lopatukelenka@gmail.com.